

КОМПЕТЕНТНІСНА ПАРАДИГМА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

6. Dzhura, O. Humanizatsiya ta osobystisna oriyentatsiya osvity [Humanizing and personality orientation of education]. Announcer of institute of development of child. [Electronic resource]. Available at <http://www.stattionline.org.ua/pedagog/85/15259-gumanizaciya-ta-osobistisna-oriventaciya-osviti.html>. [in Ukrainian].
7. Kyrychok, V.A. (2008). *Moralnist* [Morality]. Encyclopaedia of education. Academy of pedagogical sciences of Ukraine; V.H. Kremen (Ed.). Kyiv: Yurinkom Inter Publ., 1040 p., pp. 526 – 527. [in Ukrainian].
8. Ovcharuk, O. V. (Ed.). (2004). *Kompetentnisnyy pidkhd u suchasniy osviti: svitovyy dosvid ta ukrayinski perspektivy* [Competent approach in modern education: world experience and Ukrainian prospects]: [a library is from an educational policy]. Kyiv: K.I.S. Publ., 112 p. [in Ukrainian].
9. Kulahyna, I.Yu. (2004). *Vozrastna psykholohiya: Povnyy zhyttyevyy tsykl rozvytku lyudyny* [Age psychology: The full life cycle of human development]. [A train aid is for the students of higher educational establishments]. Moscow: TTS Sfera Publ., 464 p. [in Russian].
10. Khymynet, V. (2010). *Kompetentnisnyy pidkhd do profesynoho rozvytku vchytelya* [Competent going near professional development of teacher]. [Elektronic resource]. Available at <http://zakinpko.org.ua/2010-01-18-13-44-15/233-2010-08-25-07-10-49> [in Ukrainian].
11. Chasnikova, O. *Kompetentnisnyy pidkhd v osviti yak osnova yiyi reformuvannya* [Competent approach in education as basis of its reformation]. [Elektronic resource]. Available at https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2607 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 05.09.2017

УДК 378.147:373.3.091

Олена Кравченко-Дзондза, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри філологічних дисциплін та методики їх викладання у початковій школі
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

КОМПЕТЕНТНІСНА ПАРАДИГМА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті здійснено аналіз рушійних сил розвитку парадигм освіти: “знаннєвої”, “компетентнісної”. Обґрунтовано поняття компетентнісної парадигми як основи модернізації сучасної вищої освіти. Уточнюються поняття “компетентність”, “ключові компетенції”, виявляються пріоритетні завдання профільного навчання відповідно до вимог компетентнісного підходу. Зроблено висновки про специфіку компетентнісної освітньої парадигми, необхідність цілеспрямованого формування компетентностей (ключових, галузевих, предметних) у майбутніх вчителів початкової школи на основі відповідного вдосконалення системи вищої професійної освіти.

Ключові слова: парадигма освіти, педагогічна освіта, “знаннєва” парадигма освіти, “компетентнісна” парадигма освіти, компетентність, компетентнісний підхід.

Лит. 10.

Елена Кравченко-Дзондза, кандидат педагогических наук,
доцент кафедры филологических дисциплин и методики их преподавания в начальной школе
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

КОМПЕТЕНТНОСНАЯ ПАРАДИГМА ПОДГОТОВКИ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

В статье осуществлен анализ движущих сил развития парадигм образования: “знаниевой”, “компетентностной”. Обоснована точка зрения о компетентностной парадигме как основе модернизации современного высшего образования. Уточняются понятия “компетентность”, “ключевые компетенции”, выявляются приоритетные задачи профильного обучения в соответствии с требованиями компетентностного подхода. Сделаны выводы о специфике компетентностной образовательной парадигмы, необходимости целенаправленного формирования компетентностей (ключевых, отраслевых, предметных) у будущих учителей начальной школы на основе соответствующего совершенствования системы высшего профессионального образования.

Ключевые слова: парадигма образования, педагогическое образование, “знаниева” парадигма образования, “компетентностная” парадигма образования, компетентность, компетентносный подход.

Olena Kravchenko-Dzondza, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the Philological Sciences and Techniques of Teaching in Elementary School Department
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

COMPETENCY PARADIGM OF THE PREPARATION OF FUTURE TEACHER OF INITIAL SCHOOL

The article describes the modern approaches to the problem of implementation of the competence-oriented educational system in Ukraine, in particular, the formation of competences of the future elementary school teachers in the process of their professional education.

In the article carries out the analysis of the driving forces of the development of educational paradigms: the “knowledge” paradigm, the “competency” paradigm. The possibilities of choice competency paradigm as a basis of improving the quality of higher education, providing the systematic training of graduates, the formation of their readiness to successfully solving of the basic problems of professional and social activities are revealed. The conditions of formation of competency paradigm in higher education are analyzed. The competence of a specialist as a result of training is considered as education, which has a three-tier structure and consists of the key, general professional and special professional competence. On the necessity of formation of key competencies in the training of future professionals are focused. The paper also gives the specifications of the notions “competence”, “key competencies”, eliciting the priority aims of the education in high school according to the competence building approach. The conclusions about the specifics of educational paradigms and on the need of the purposeful formation of competencies (key, industry, subject) of future teachers of elementary school based on the appropriate improving of the system of higher professional education have been made. The author defines the role of key competencies in the structure of professional-pedagogical competence of the elementary school teacher, as well as considers its components.

Keywords: the paradigm of education, the pedagogical education, the “knowledge” the paradigm of education, the “competency” paradigm of education, a competence, competency, the competence approach.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку професійної освіти змінилися вимоги до випускників вищих навчальних закладів, які виражаються в термінах “компетентність”, “компетенції”, “компетентнісний підхід”, що стало наслідком виникнення компетентнісної парадигми освіти. Продиктований потребами сьогодення високий рівень вимог до освіти може бути реалізований тільки тоді, коли вчитель початкової школи буде високопрофесійним, компетентним фахівцем у своїй галузі. Такий фахівець повинен не тільки сам мати фундаментальну освітню підготовку і володіти професійними знаннями та вміннями, відповідними рівню сучасної психолого-педагогічної науки. Він повинен усвідомлювати значення своєї професійної праці в цілісній системі безперервної освіти, бути професійно мобільним, тобто гнучко реагувати на зміни соціальної ситуації розвитку школярів, опановувати новими психолого-педагогічними вимогами до педагогічного процесу і новітніми педагогічними технологіями. Це означає, що сучасний учитель початкових класів – це творчий суб’єкт професійної педагогічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження питань упровадження компетентнісного підходу в українській освіті систематизовано у працях І. Беха, Н. Бібік, О. Пометун, О. Савченко, В. Химинець та ін. Вони охоплюють як загальні

питання компетентнісного підходу щодо формування ієрархії компетентностей (ключових, галузевих, предметних), так і детальну розробку цих питань для освітніх галузей. Поняття “ключові компетентності” виступає в цьому контексті як “вузлове” поняття, оскільки компетентність має інтегрований характер, а саме: об’єднує професійні знання, інтелектуальні навички, уміння й способи діяльності.

Як зазначає І. Бех, “принциповим моментом компетентності вищого рівня є те, що він безпосередньо залежить від якості навчальних здобутків, які повинні трансформуватися у систему компетентностей суб’єкта. Лише власне наукові (теоретичні) надбання мають достатній потенціал для такої компетентності” [1]. На думку вченого тільки педагогіка розвитку (а не педагогіка знань) може забезпечити розвиток у суб’єкта компетентності вищого рівня. У відповідності до цього варто зауважити, що в основі реалізації компетентнісного підходу в професійному відборі майбутніх педагогів полягає розуміння їх придатності до педагогічної діяльності як основи формування у них системи діяльнісних операцій, дій (компетенцій) та системи діяльностей, що складають психологічну структуру педагогічної праці (компетентність).

Науковці європейських країн вважають, що набуття молоддю знань, умінь і навичок, спрямоване на вдосконалення їхньої

компетентності, сприяє інтелектуальному й культурному розвитку особистості, формуванню в неї здатності швидко реагувати на запити часу. Саме тому важливим є усвідомлення важливості компетентнісної парадигми сучасної освіти, розуміння того, які саме компетентності і як необхідно формувати, що має бути результатом навчання. Саме набуття життєво важливих компетентностей може дати людині можливість орієнтуватись у сучасному суспільстві, інформаційному просторі, швидкоплинному розвитку ринку праці, подальшому здобутті освіти.

Постановка завдання. Термін “компетентнісна парадигма освіти” розглядаємо в загальному плані як вихідну концептуальну ідею, яка передбачає компетентнісно орієнтований підхід до формування змісту освіти. На зміну і на противагу “знаннєвій” парадигмі освіти приходять компетентнісна. На сьогоднішній день немає чіткого, усталеного визначення понять “компетентність”, “компетенція”, “компетентнісний підхід”, тому науковий фундамент відповідної парадигми освіти в певній мірі суперечливий. Але в узагальненому вигляді компетентнісний підхід передбачає посилення практичної спрямованості освіти, її зв’язку з реальними умовами наукової або професійної діяльності.

Таким чином, важливо розглянути складові компетентнісної парадигми, які є значущими при визначенні результату освіти й обумовлюють перегляд завдань, методів, форм, коштів, змісту та інших характеристик освіти.

Виклад основного матеріалу. Новий підхід до професійної підготовки людини, здатної діяти активно і конструктивно, сьогодні полягає в розвитку компетентнісного підходу при формуванні освітніх систем. Визначальним фактором у реалізації компетентнісного підходу О. Савченко вважає зорієнтованість на розвиток системного комплексу умінь, смислових орієнтацій, адаптаційних можливостей, досвіду і способів трансформаційної діяльності з отриманням конкретного продукту [10].

Н. Бібік наголошує на необхідності переходу в навчанні “з процесу на результат в діяльнісному вимірі, забезпечення спроможності випускника відповідати новим запитам ринку, мати відповідний потенціал для практичного розв’язання життєвих проблем, пошуку свого “Я” у професії” [2, 47].

На думку Л. Коваль, у професійно-педагогічній освіті перехід на компетентнісно орієнтовану підготовку розглядається в двох аспектах. По-перше, відбувається модернізація змісту

професійної освіти, що передбачає його відбір і структурування з одночасним визначенням результативної складової освітнього процесу – набуття студентами компетентностей. По-друге, постає потреба навчити майбутніх учителів цілеспрямовано формувати в учнів ключові та предметні компетентності [4, 46].

На думку Н. Нагорної, компетентнісний підхід ставить на перше місце не поінформованість студента, а вміння розв’язувати проблеми, що виникають у пізнавальній, технологічній і психічній діяльності, у сферах етичних, соціальних, правових, професійних, особистих взаємовідносин. З огляду на це, зазначений підхід передбачає такий вид змісту освіти, який не зводиться до знаннєво-орієнтованого компонента, а передбачає цілісний досвід вирішення життєвих проблем, виконання ключових функцій, соціальних ролей, компетенцій [7, 267].

Ю. Кадемія впевнений, що для розв’язання основних завдань побудови навчального процесу на компетентнісній основі необхідно:

- здійснити концентрацію зусиль на головному, тобто цілей, що визначатимуть першочергові задачі, зміст, порядок і перспективи подальшої роботи формування педагогічної компетентності студентів;

- дотримуватись ясності і відкритості в спільній діяльності викладач – студент”, що надає можливість викладачам і студентам орієнтуватись в процесі формування педагогічної компетентності;
- створення і дотримання еталону оцінки рівня сформованості професійної педагогічної компетентності [5, 163].

На нашу думку, важливим в умовах компетентнісного навчання є питання вибору форм і методів навчання студентів, коли формування знань і вмінь здійснюється в практичній діяльності студентів; використання активних форм і методів навчання; інноваційних технологій продуктивного навчання та ін.

З огляду на це ми поділяємо думку О. Савченко, яка вважає, що “основною метою вищої освіти є підготовка кваліфікованого педагога відповідного рівня та профілю, конкурентоздатного на ринку праці, компетентного, який вільно володіє професією та орієнтується в суміжних галузях діяльності, готового до постійного професійного росту, соціальної та професійної мобільності”. Тому науковець пропонує переносити увагу з процесу навчання на його результат, орієнтувати зміст і організацію навчання на компетентнісний підхід і пошук ефективних механізмів його запровадження [10].

Провідними категоріями компетентнісного

підходу є поняття “компетенція” і “компетентність”, які у педагогіці всебічно розробляються і розглядаються. Проте у науковій літературі іноді стикаємося із неоднозначністю тлумачення понять “компетенція”, “компетентність”, іноді їх ототожненням чи сплутуванням. З огляду на це метою дослідження є визначення суттєвих ознак цих понять у контексті професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів.

Аналіз вітчизняної наукової літератури (Н. Бібік, Ю. Вторнікова, Л. Коваль, О. Овчарук, Л. Петухова, О. Пометун, О. Савченко, С. Скворцова та ін.) засвідчив диференціацію українськими науковцями понять компетенції та компетентності.

Так, О. Овчарук подає такі визначення цих понять [8, 5–14]:

- “компетентність” – це інтегрована характеристика якості особистості, результативний блок, сформований через досвід, знання, вміння, ставлення, поведінкові реакції. Компетентність побудована на комбінації взаємовідповідних пізнавальних відношень та практичних навичок, цінностей, емоцій, поведінкових компонентів, знань та вмінь, усього того, що можна мобілізувати для активної дії.

- “компетенція” – об’єктивна категорія, суспільно визнаний рівень знань, умінь, навичок, ставлень та ін. у певній сфері діяльності людини як абстрактного носія.

Також ми спираємось на Державний стандарт початкової загальної освіти, затверджений 20 квітня 2011 року постановою Кабінету Міністрів України, який ґрунтується на засадах особистісно зорієнтованого і компетентісного підходів, що зумовлює чітке визначення результативної складової засвоєння змісту початкової загальної освіти. Відповідно до нього:

- компетентність – набута у процесі навчання інтегрована здатність особистості, що складається зі знань, досвіду, цінностей і ставлення, які можуть цілісно реалізовуватися на практиці;

- компетенція – суспільно визнаний рівень знань, умінь, навичок, ставлень у певній сфері діяльності людини.

Погоджуємося з думкою М. Голованя, що “компетентність – це володіння компетенцією, що виявляється в ефективній діяльності і включає особисте ставлення до предмету і продукту діяльності; компетентність – це інтегративне утворення особистості, що інтегрує в собі знання, вміння, навички, досвід і особистісні властивості, які обумовлюють прагнення, здатність і готовність розв’язувати проблеми і завдання, що виникають у реальних життєвих ситуаціях, усвідомлюючи

при цьому значущість предмету і результат діяльності” [3].

Також поділяємо думку сучасних вітчизняних науковців, які під компетентністю розуміють інтегровану характеристику якостей особистості, результат підготовки випускника ВНЗ до виконання діяльності в певних галузях (компетенціях). На їхню думку, компетентність, так само як і компетенція, містить у собі когнітивний (пізнавальний), мотиваційно-ціннісний й емоційно-вольовий компоненти.

Компетентність – це ситуативна категорія, оскільки виражається в готовності до здійснення діяльності в конкретних професійних (проблемних) ситуаціях. Компетентність проявляється в особистісно орієнтованій діяльності. Тому прояв компетентності оцінюється на основі сформованої у випускника ВНЗ сукупності вмінь (тих, що інтегративно відображають цю компетентність) і його поведінкових (психологічних) реакцій, що проявляються в різноманітних життєвих ситуаціях [9, 40].

Поняття компетентності, на переконання В. Краєвського та О. Хуторського, є значно ширшим, ніж поняття “знання”, “вміння” чи “навички”, адже охоплює мотиваційну, когнітивну, операційно-технологічну, етичну, соціальну і поведінкову складові, результати навчання тощо [6]. Відтак вочевидь, що освітня компетенція передбачає засвоєння не окремих один від одного знань та умінь, а оволодіння комплексною процедурою, яка охоплює сукупність освітніх компонентів.

Як можна помітити, в цьому (далеко не повному!) Переліку визначень терміна “компетенція” / “компетентність” наведені дефініції як освітніх, так і професійних компетенцій. Це зроблено не випадково. Сутність введення компетентісного підходу в освіті полягає в тому, щоб цілеспрямовано розвивати такі компетенції, які підготують студентів до життєвих реалій, в тому числі будуть сприяти набуттю професійних компетенцій.

Виходячи з принципових засад профільного навчання, визначимо принципи компетентісної парадигми підготовки майбутнього вчителя початкової школи, найбільш інноваційними з яких з точки зору педагогічної освіти є принципи, що забезпечують соціальну адаптацію студентів в умовах міжнародних, економічних і міжкультурних зв’язків; розвиток професійної орієнтації засобами інноваційних методів; використання педагогічних технологій, що забезпечують соціальну взаємодію; реалізацію наступності між усіма ланками освіти; формування ціннісних орієнтацій.

Підводячи підсумки, узагальнимо у вигляді коротких положень специфіку реалізації компетентнісного підходу у підготовці вчителів початкової школи:

1. Компетентнісний підхід дозволяє здійснювати навчання студентів відповідно до реальних потреб суспільства, практики соціальної міжкультурної взаємодії, орієнтуючи навчальний процес на мотивації студентів, формувати і розвивати ціннісні орієнтири.

2. Профільний рівень навчання у педагогічному ВНЗ сприяє формуванню професійної компетенції, яка, на наш погляд, займає особливе місце серед ключових компетенцій. Формуванню цієї компетенції можуть сприяти професійно орієнтовані курси за вибором, а також інноваційні форми роботи. Традиційні форми професійної підготовки – лекції, семінарські і практичні заняття – передбачають отримання студентом певної інформації з подальшою можливістю її використання. Однак, як показує досвід, цього недостатньо, насамперед тому, що, отримавши певний обсяг знань, студенти не встигають набути необхідні вміння та навички, без яких знання можуть залишитися неефективними. Також не приділяється належної уваги формуванню професійно-особистісних якостей. Розв'язанням проблеми можуть стати навчальні курси, які передбачають використання педагогічних технологій, комплексу дидактичних засобів у процесі професійного навчання майбутніх вчителів початкової школи. Система *елективних курсів* дозволяє в поглибленій, розгорнутій формі озброювати студентів тими знаннями і вміннями, які потрібні для ефективної життєдіяльності майбутнього фахівця, але не входять до обов'язкової, інваріантної частини змісту вищої освіти.

3. Спрямованість навчального процесу на встановлення особистісно орієнтованої взаємодії. Створенню умов розвитку професійно обумовлених структур особистості сприяють технології особистісно орієнтованої освіти, до яких належать: тренінгові технології (професійно-поведінковий тренінг, тренінг рефлексивності); діалогічні методи навчання (групові дискусії, аналіз ситуацій); ігрові технології (діалогічні, рольові, ділові ігри).

Реалізація цих принципів забезпечується у процесі формування ключових компетенцій і професійних якостей майбутніх учителів на основі компетентнісного підходу.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отож, компетентнісна парадигма сучасної освіти ставить такі вимоги до майбутніх

учителів початкової школи: комунікабельність, толерантність, соціальна мобільність, інформаційно-технологічна культура, гнучкість мислення, глобальний, системний світогляд, потреба у підвищенні кваліфікації, конкурентоздатність, самостійність, відповідальність тощо. Оцінка професійної діяльності педагога в системі початкової освіти здійснюється з позиції таких підходів: вимоги до особистості вчителя як сучасного фахівця в галузі освіти (компетентність та фундаментальність); специфічні вимоги до педагога початкових класів як вчителя і вихователя дітей молодшого шкільного віку (розуміння ролі початкового навчання в системі безперервної освіти, знання вікових особливостей дітей молодшого шкільного віку, вміння здійснювати співпрацю з сім'ями школярів тощо); вимоги до педагогічної культури вчителя (здатність до емпатії, відкритість для спілкування, вміння організувати дітей, потреба в інноваційній діяльності, усвідомлення педагогічної діяльності як сфери особистісного самовизначення тощо). Компетентнісний підхід не заперечує традиційний підхід, проте поглиблює його, зміщуючи акцент з процесу на результат; має в основі ідею діяльнісного характеру освіти; орієнтує навчальний процес у ВНЗ на студента тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І.Д. *Особистісно-зорієнтоване виховання: навч.-метод. посібн.* / І.Д. Бех. – К.: ІЗМН, 1998. – 204 с.

2. Бібік Н.М. *Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування* / Н.М. Бібік // *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики* / [під заг. ред. О. В. Овчарук]. – К.: "К.І.С.", 2004. – С. 47–52.

3. Головань М. *Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду* / М. Головань // *Вища освіта України*. – 2008. – № 3. – С. 23 – 30.

4. Коваль Л.В. *Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи: технологічна складова: монографія* / Л.В. Коваль. – Донецьк: Юго-Восток, 2009. – 375 с.

5. *Компетентнісний підхід в освіті: теоретичні засади і практика реалізації: матеріали методол. семінару 3 квіт. 2014 р., м.Київ: [у 2 ч.]. Ч.2 / Нац. акад. пед. наук України; [редкол.: В.Г. Кремень (голова), В.І. Луговий (заст.голови), О.І. Ляшенко (заст. голови) та ін.]* – К.: Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2014 – 292 с.

6. Краевский В. *Основы обучения: Дидактика*

КОМПЕТЕНТНІСНА ПАРАДИГМА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

и методика: учебное пособие для студентов высших учебных заведений / В. Краевский, А. Хуторской. – М.: Academia. – 2007. – 352 с.

7. Нагорна Н.В. Формування у студентів понять компетентності й компетенції / Н.В. Нагорна // Виховання і культура. – 2007. – № 1 – 2 (11 – 12). – С. 266 – 268.

8. Овчарук О.В. Розвиток компетентнісного підходу: стратегічні орієнтири міжнародної спільноти // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В. Овчарук. – К.: “К.І.С.”, 2004. – 112 с.

9. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід: монографія / за ред. О.А. Дубасенюк. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – 412 с.

10. Савченко О. Я. Компетентнісний підхід у сучасній вищій школі / О.Я. Савченко // Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку. – № 3 [2010] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://intellectinvest.org.ua/pedagog_editions_emagazine_pedagogical_science_vypuski_n3_2010_st_16/

REFERENCES

1. Bekh, I.D. (1998). *Osobystisno-zorіentovane vykhovannia: navch.-metod. posibn.* [Personally oriented education]. Kyiv: IZMN, 204 p. [in Ukrainian].

2. Bibik, N.M. (2004). *Kompetentnisnyi pidkhid: refleksyvnyi analiz zastosuvannia* [Competence approach: reflexive application analysis]. *Kompetentnisnyi pidkhid u suchasniі osviti: svitovyi dosvid ta ukrainski perspektivy: Biblioteka z osvithoi polityky* [The competence approach of the modern education: the world experience and Ukrainian perspectives: Library of educational policy]. Ovcharuk, O.V. (Ed.). Kyiv: “K.I.S.”, pp. 47–52. [in Ukrainian].

3. Holovan, M. (2008). *Kompetentsiia i kompetentnist: dosvid teorii, teoriia dosvidu* [Competency and competence: experience of theory, theory of experience]. Higher Education of Ukraine. Kyiv, no.3, pp. 23 – 30. [in Ukrainian].

4. Koval, L.V. (2009). *Profesiina pidhotovka*

maibutnikh uchyteliv pochatkovoі shkoly: tekhnolohichna skladova: monohrafiia [Professional training for future primary school teachers: technological component]. Donetsk: South-East, 375 p. [in Ukrainian].

5. Kremen, V.H. (Ed.). et al. (2014). *Kompetentnisnyi pidkhid v osviti: teoretichni zasady i praktyka realizatsii: materialy metodol. seminaru* [Competency approach in education: theoretical foundations and practice of implementation]. Kyiv: Inst. of gifted child NAPN of Ukraine, 292 p. [in Ukrainian].

6. Kraevskiy, V. & Khutorskoy, A. (2007). *Osnovy obucheniya: Didaktika i metodika: uchebnoe posobie dlya studentov vysshikh uchebnykh zavedeniy* [Basics of training: Didactics and methodology]. Moscow: Academia, 352 p. [in Russian].

7. Nahorna, N.V. (2007). *Formuvannia u studentiv poniat kompetentnosti y kompetentsii* [Formation of students' concepts of competence and competency]. The education and culture. Kyiv, no.1–2(11–12), pp. 266 – 268. [in Ukrainian].

8. Ovcharuk, O.V. (Ed.). (2004). *Rozvytok kompetentnisnogo pidkhodu: stratehichni oriientyry mizhnarodnoi spilnoty* [Development of a competence approach: Strategic guidelines for the international community]. *Kompetentnisnyi pidkhid u suchasniі osviti: svitovyi dosvid ta ukrainski perspektivy: biblioteka z osvithoi polityky* [The competence approach of the modern education: the world experience and Ukrainian perspectives: Library of educational policy]. Kyiv: “K.I.S.”, 112 p. [in Ukrainian].

9. Dubaseniuk, O.A. (Ed.). (2011). *Profesiina pedahohichna osvita: kompetentnisnyi pidkhid: monohrafiia* [Vocational pedagogical education: competence approach]. Zhytomyr: ZhDU by. I. Franko Publ., 412 p. [in Ukrainian].

10. Savchenko, O. Ya. (2010). *Kompetentnisnyi pidkhid u suchasniі vyshchii shkoli* [Competency approach in modern high school]. The pedagogical science: a history, a theory, a practice, the trends of development, no.3, available at: http://intellectinvest.org.ua/pedagog_editions_emagazine_pedagogical_science_vypuski_n3_2010_st_16/ [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 20.07.2017

“Я не учитель. Я тільки людина, яка подорожує разом з тобою. Коли ти питаєш, куди йти, я вказую шлях попереду тебе і мене”.

Бернард Шоу
ірландський драматург і публіцист

